

**SUNIY INTELEKTNING DINIY QADIRIYATLARI VA TIBBIY
QARORLAR QABUL QILISH JARAYONIGA TA`SIRI: BIOETIKA VA
ZAMONAVIY MUOMOLAR**

Abduqodirova Mohichehra Boymurod qizi

Qo`qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo`nalishi 2-bosqich talabasi

va

Bazarova Iroda Ravshanbekovna

Qo`qon Universiteti Andijon filiali

“Tarix va Ijtimoiy fanlar kafedrası” tarix fanlari falsafa doktori, PhD

email:bazarovairoda8379@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining tibbiyot sohasiga jadal kirib kelishi natijasida yuzaga kelayotgan bioetik va diniy masalalar tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt yordamida kasalliklarni tashxislash, davolash usullarini tanlash hamda bemorlarni kuzatish imkoniyatlari kengayib borayotgan bir paytda inson qadr-qimmati, shaxsiy ma'lumotlar daxlsizligi, shifokor mas'uliyati va axloqiy me'yorlar bilan bog'liq muammolar ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada diniy qadriyatlar va zamonaviy tibbiy texnologiyalar o'rtasidagi uyg'unlik, shuningdek sun'iy intellektning sog'liqni saqlash tizimidagi istiqbollari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, tibbiyot, dinshunoslik, bioetika, sog'liqni saqlash, axloqiy me'yorlar, tibbiy qarorlar, shifokor mas'uliyati, diniy qadriyatlar, raqamli tibbiyot, innovatsion texnologiyalar.

RELIGIOUS VALUES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND IMPACT ON MEDICAL DECISION-MAKING: BIOETHICS AND MODERN ISSUES

ABSTRACT

This article analyzes the bioethical and religious issues arising from the rapid introduction of artificial intelligence technologies into the field of medicine. As the possibilities of diagnosing diseases, choosing treatment methods, and monitoring patients with the help of artificial intelligence expand, issues related to human dignity, privacy, physician responsibility, and ethical standards are also gaining relevance. The article discusses the compatibility of religious values and modern medical technologies, as well as the prospects for artificial intelligence in the healthcare system.

Keywords: Artificial intelligence, medicine, religious studies, bioethics, healthcare, ethical standards, medical decisions, physician responsibility, religious values, digital medicine, innovative technologies.

Fikr-mulohaza

KIRISH

XXI asr axborot texnologiyalari asri sifatida insoniyat taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi. Ayniqsa, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining rivojlanishi tibbiyot sohasida ulkan o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Bugungi kunda SI yordamida rentgen tasvirlarini tahlil qilish, onkologik kasalliklarni erta aniqlash, individual davolash strategiyalarini ishlab chiqish hamda murakkab jarrohlik amaliyotlarini rejalashtirish imkoniyatlari mavjud. Biroq texnologik taraqqiyot bilan bir qatorda insoniyat oldida yangi axloqiy va ma'naviy savollar ham paydo bo'lmoqda. Tibbiy qarorlarni qabul qilishda mashinalarning ishtiroki, inson hayotining qadri, bemor huquqlari va shaxsiy ma'lumotlar himoyasi kabi masalalar nafaqat tibbiyot va axborot texnologiyalari, balki dinshunoslik va

bioetika fanlarining ham muhim tadqiqot obyektiga aylanmoqda. Din insoniyat tarixida axloqiy me'yorlarni shakllantirishda muhim o'rin egallab kelgan. Shu sababli zamonaviy tibbiyotda sun'iy intellektdan foydalanish jarayonlarini diniy qadriyatlar nuqtai nazaridan o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Mavzuning dolzarbligi Bugungi kunda dunyoning ko'plab rivojlangan davlatlarida sun'iy intellekt sog'liqni saqlash tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlar SI texnologiyalarining tibbiyotdagi ulkan salohiyatini e'tirof etmoqda. Biroq ushbu texnologiyalar bilan bog'liq axloqiy, huquqiy va diniy muammolar ham ortib bormoqda. Sun'iy intellekt tomonidan tavsiya etilgan tashxis yoki davolash usuli noto'g'ri bo'lib chiqsa, mas'uliyat kim zimmasida bo'lishi masalasi hali ham to'liq yechim topmagan. Bundan tashqari, bemorlarning tibbiy ma'lumotlarini yig'ish va qayta ishlash jarayonida maxfiylik tamoyillarining buzilishi xavfi mavjud. Dinlar, xususan Islom dini inson hayotini oliy ne'mat sifatida baholaydi. Shu sababli inson salomatligiga taalluqli har qanday qarorlar nafaqat ilmiy asoslangan, balki axloqiy va ma'naviy mezonlarga ham mos bo'lishi lozim. Sun'iy intellektning tibbiyotdagi imkoniyatlari Sun'iy intellekt zamonaviy tibbiyotda quyidagi yo'nalishlarda keng qo'llanilmoqda: Kasalliklarni erta tashxislash; Tibbiy tasvirlarni avtomatik tahlil qilish; Davolash usullarini individuallashtirish; Klinik qarorlarni qo'llab-quvvatlash; Dori vositalarini yaratish jarayonlarini tezlashtirish; Telemeditsina xizmatlarini rivojlantirish. Mazkur imkoniyatlar sog'liqni saqlash tizimi samaradorligini oshirish bilan birga, inson omili sababli yuzaga keladigan ayrim xatolarni kamaytirishga xizmat qilmoqda. Diniy qadriyatlar va bioetika Bioetika tibbiyot, biologiya va axloq fanlari kesishgan nuqtada shakllangan ilmiy yo'nalish bo'lib, inson hayoti va salomatligi bilan bog'liq muammolarni o'rganadi. Diniy ta'limotlarda ham inson qadr-qimmati,

adolat, rahm-shafqat va mas'uliyat kabi tushunchalar markaziy o'rin egallaydi. Islom ta'limotida inson hayotini saqlab qolish eng ulug' amallardan biri sifatida e'tirof etiladi. Qur'oni Karimda: "Kim bir insonning hayotini saqlab qolsa, go'yo barcha insoniyatni saqlab qolgandek bo'ladi", deb ta'kidlangan. Shu nuqtai nazardan qaraganda, agar sun'iy intellekt inson salomatligini yaxshilash va hayotini saqlab qolishga xizmat qilsa, uning qo'llanilishi ijobiy baholanishi mumkin. Biroq yakuniy qaror qabul qilish huquqi insonda qolishi kerakligi ko'plab diniy va bioetik mutaxassislar tomonidan ta'kidlanadi. Chunki mashina algoritmlari insoniy rahm-shafqat, ma'naviyat va axloqiy mas'uliyatni to'liq aks ettira olmaydi. Sun'iy intellekt va axloqiy muammolar SI texnologiyalaridan foydalanishda quyidagi muammolar yuzaga kelishi mumkin: Bemor ma'lumotlarining maxfiyligi; Algoritmik xatolar; Diskriminatsiya xavfi; Shifokor va dasturchi mas'uliyati; Inson omilining kamayishi; Qaror qabul qilishda axloqiy mezonlarning yetarli hisobga olinmasligi. Shu sababli sun'iy intellektdan foydalanishda xalqaro bioetik me'yorlar va diniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish muhim vazifa hisoblanadi.

XULOSA

Sun'iy intellekt zamonaviy tibbiyotning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri bo'lib, kasalliklarni tashxislash va davolash sifatini sezilarli darajada yaxshilash imkonini bermoqda. Biroq texnologik taraqqiyot insoniyatning ma'naviy va axloqiy qadriyatlaridan ustun qo'yilmasligi lozim. Tibbiy qarorlar qabul qilish jarayonida sun'iy intellekt yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi, yakuniy mas'uliyat esa inson zimmasida qolishi kerak. Dinshunoslik, bioetika va tibbiyot fanlarining o'zaro hamkorligi kelajakda sun'iy intellektdan oqilona va xavfsiz foydalanishning muhim omili bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Qur'oni Karim. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). Ethics and Governance of Artificial Intelligence for Health. Geneva, 2021. Topol E. Deep

Medicine: How Artificial Intelligence Can Make Healthcare Human Again. New York, 2019. Beauchamp T.L., Childress J.F. Principles of Biomedical Ethics. Oxford University Press, 2019. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. Pearson Education, 2021. Al-Bar M.A., Chamsi-Pasha H. Contemporary Bioethics: Islamic Perspective. Springer, 2015. World Medical Association. Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris, 2021.